ב) סנהדרין שם, ג) מתו. ד) ומלה זו ליחה

ו (מ"ל יד], ז) [ועי

בערוך ולא בתשבי ואולי ז״ל

ומשיך וע' ערוך ע' ארס],

במות סה. ד"ה ושורו.

הגהות הב"ח

(A) גם' מאן פטור פטור משסה וחייב:

גליון הש"ם

תום' ד"ה תפשומ וכו' אפי' הכנים יד חבירו. עי'

לקמן ד' נו ע"ח תוספות

ב"ה אילימא:

ויבמות סה. ע"שו.

בג א מיי פ"ב מהלכום מקי ממון הלכה יט יטי׳ בהשנות ובח״ת תחנ עשיו סו טוש"ע ח"מ סי ענין פון פוע עיות פי עלה: סד ב ג ד מייי שם פייי

הלכה ח סמג שם: הככה ח סמג שם: סה ה מיי׳ שם הלכה יא: סו ו מיי׳ שם פ״ה הלכה ל ועיין בהשגות ובמ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי שלו סעיף ח

א סמג שם טור ש"ע ה שנוג שם שור ש ע ה"מ סי" שפט סעיף ה: בח ח מיי שם הלכה 1:

תורה אור השלם ו. וְאָם שׁוֹר נַנְּח הוּא מִהְמל שִׁלְשם וְהוּעֵד בִּבְעָלִיו וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ והַמִּית אִישׁ אוֹ אִשְּׁה הַשׁוֹר יִסְקַל וְגַם בְּעָלְיו שמות כא כט

רבינו חננאל גם נתברר מזו דפי פרה בחצר הניזק דמי. דכד איבעיא ואפשיטא דכחצר הניזק דמי, דחאה רב מרי ואמ' שו דחייב רחמנא כגון שנתחככה בכותל להנאתה והפילה הכותל או טינפה פירות להנאתה. או ט נכוז כיווד יוובאונון, שדומה היזיקן לשן דיש לה הנאה להזיקה שכשם שיש לה הנאה באכילתה כך יש הנאה כשנתחככה . בכותל וכיוצא בה. ואקשי עליה, והא כתי׳ ובער זה השן וכתי׳ כאשר יבער הגלל עד תומו, ש״מ דשן . רחייב רחמנא כגוז דבעיר ליה כוליה שנאמר עד תומו. וזה שהפילה הכותל וטנפה הפירות לא ביערם לגמרי דהא קיימי ומתחזו. ופריק רב אשי, כגון דשף צלמי. פי׳ כגון שהיו לו צורות מצויירים בכותל נתחככה בהן ושפשפה אותם מלשון א) ושפית יתיה בשופינא, ובערם מן הכותל לגמרי כדגרסי׳ בסוף יום הכפורים בענייז שכבת זרע (שיבע) [שיבש] על בשרו אם מבערב ישפשף כלומ׳ . לגמרי. ובא רב אשי ופירק [פירוק] אחר דפסע פסועי, פי׳ כגון בצע המקום שנתחככה בהן . שיברה האבנים ושחקתו והפירות בדריסה טינפתם ודרסתם, כדכת׳ בצע אמרתו לשוז כלייה והוא תמימות והשלמות. **ואתינן** למפישטה מיהא, שיסה בו כלב כו׳, ופשוטה היא. ראפיק כלבא לניביה וסרטיה, פי׳ שיני הכלב שהן ניבין גדולין יוצאין מפיו ולחוץ (וחכה) [והכה] בהן ולא הכניס לתוך פיו. ת"ש השיך בו את הנחש כו". ופרקי לעניין קטלא דברי הכל . ולא יכיל מזיק . חייב . למימר מאי בעית ברשותי. כי קמיבעיא לן לעניין ממונא. ולא [איפשיטא] אלא ממתני׳ דקתני על החררה משלם נזק שלם ש"מ דפי הכלב כחצר

ומייתי משיסה בו את הכלב דשסוי מיקרי 6 אפילו הכנים יד חבירו בפי הכלב או הנחש והשיך היינו דתחב ודחק שיני הכלב ונחש בבשר חבירו וא"כ אמאי חייב בעל הכלב והלא ידו בחצר המזיק הוא ולימא ליה מאי בעי ידך בפומא דכלבאי והא דקאמר שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה אף על גב דמשכחת לה שפיר כגוו שהלקיחה היתה בחלר הניזק אלא משום דפשטיה דקרא משמע שהביעור היתה בחלר הניזק קבעי היכי משכחת לה ובריש מסכת שבת (דף ג:) איכא נמי תפשוט מסוגיא דשמעתין . דקאמר תפשוט מדבעי רב ביבי בר אכיי: תא שמע שיםה בו את

הבדב. ותימה דאמאי לא משני לענין קטלא לא אמרינן כדאמרינן בסמוך להך משנה היא רישא דהשיך בו את הנחש דמייתי בתר הכי בפ׳ אלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עו: ושם) ושתה משמע ליה רישה בין לענין מיתה בין לענין נזקין ולקמן נמי מייתי לה גבי בעיא משסה כלבו של חבירו: דאפקיה דניביה וםרשיה. הו"מ לשנויי כגון שלא הכנים יד חבירו אלא הכלב עלמו לקחה כששיסהו אלא דמשני לפי מה שקבור דמיירי כשהושיט לו ידו: יבלי למימר לגדור מר גדירא בארעיה. היה נשמט אביי שלא היה חפץ לילך לשם דהתגן (לעיל דף יט:) אכלה מתוך החגות משלמת כו' ולא אמרינן היה לו לנעול חנותו וכן אכלה מצידי הרחבה ולעיל נמי לא פריך דליפטר בעל הכלב מן החררה ורב אלפס פסק כרב יוסף וליתיה לדאביי דדחויא בעלמה הוה: הבהר עיזי דשוקא בו'. דוקא בהנהו דקיימי לשחיטה ואע"ג שישלמו מה שהזיקו לא בעי למיקם בהדייהו לדינא וזימנין נמי דליכא סהדי אבל עז לחלבה ורחל לגיותה יכול לומר כשיויק ישלם כדאשכחן גבי עיזי דבי תרבו דאמר ליה זיל אלנעינהו ולא אמר ליה זיל שחטינהו: איזהו מועד כו'. אומר ר"י דהא דאמרינן בהבא על יבמתו (יבמות דף סד:) דסתם לן תנא דשור המועד כרשב"ג דאמר בשלש זימנין הוי חזקה לא משום

דתיהוי פלוגתייהו בשור המועד דמקראי דרשינן": שיהן התינוקות כו'. אף על גב דאדם אית ליה מולא מ"מ כיון שנעשה שפל כל כך שהתינוקות ממשמשין בו ודחי חזר לקדמותו ולח בא ר"מ למעט שלא מועיל חזרה שלשה ימים אלא השמיענו דאפילו ביום אחד פעמים דאיכא חזרה כגון ע"י מינוחות וג' פעמים ביום אחד

נראה דאין מועיל לדידיה לחזרה אע"פ שמועיל להעדאה דה"נ אשכחן לר"ש דבשלשה פעמים הוי מועד ובחזרה בעי ג' ימים: דלא ישמרנו האידנא חייב. פי׳ בקונטרס בפי׳ ראשונה דלרבא בפעם ג׳ חייב נ״ש ל״ל לפי׳ הא דקאמר לקמן דאמו ג׳ כיתי סהדי בחד יומא דלמ"ד לייעודי חורא אייעד ומשלמין בעלים נ"ש אע"פ שלא ידעו חחלה ואינו נראה דוהועד בבעליו כחיב ואח"כ אם לא ישמרנו משלם נ״ש וברייתא דלקמן קתני דאין השור נעשה מועד עד שיעידו בפני בעלים וא״כ אפילו למ״ד לייעודי חורא לריך שידעו הבעלים

> אישו משום חציו אית ליה נמי משום ממונו, וקיימ' לן כוותר'. <mark>הנהו עיזי דבי תרבו דהוו מפסדי לר' יוסף ואמ' לאביי זיל אצנעינהו,</mark> כלומ' הזהו לבעליהן שישמרו אותן. והשיבו אביי יאמרו לבעליהן יגדור גדר לשדהו. והשיב רב יוסף אם כל שדות (אם כל שדות) לדורות הן האי דכתי ובער בשדה אחר היכי משכחת לה. ופירק אביי, בשחתרה הבהמה הגדר או נפל הגדר בלילה ונכנסה גדור הדוק האי כומי בשל בשה הזה היה היה של בשבות להי ביקי אביי, בשהוה ההבהמה הוא או נפג הגדו באירו הנה. הבהמה ואכלה, כי האי גוונא השן חייבת, אבל בשדה שאינה גדורה השן פטורה. ועמדה הא דאביי, ולא איפריכא. והנה דמכריז רבה ואיתמא ר' יוסף, לאו דסמכה היא, דרב יוסף כשמעתיה, ואביי הא אוקמיה בטעמ', ואסתלק רב יוסף ושתק, ולרבה לא איתברירה דדבריו ניתו דהא גרסי׳ ואיתמ׳ ר׳ יוטף, לפיכך אין כח לפסוק הלכה כמותו. פיי עיזי דשוקא. העמדרין לטביחה. מתניי. איזהו תם ואיזהו מועד. מועד שהעידו עליו ג' ימים, ותם שיחזור בו ג' ימים, דברי ר׳ יהודה. ור׳ מאיר אומ׳ מועד שהעידו בו ג׳ פעמ׳ וכוי. ואמרי׳ מאי טעמ׳ אמ׳ אביי תמול חד, מתמול תרי. כלומ׳ אלו היה כתי׳ תמול אינו

וזה הלשון לאו דוקא דהכא לא שייך לשון זה שהכלב לקח מעצמו אלא כלומר כיון דגזירת הכתוב דבעי׳ אכילה בחצר הניוק ואי פי פרה כחצר המזיק אפילו כי אכלה בגדיש דבעל החררה הוי אכילה

כחצר הניזק דמי דאי כחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי רפתך בפומא דכלבאי דאיבעיא להו פי פרה כחצר הניזק דמי או כחצר המזיק . דמי ואי אמרת כחצר המזיק דמי שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה אמר רב מרי בריה דרב כהנא כגון שנתחככה בכותל להנאתה ומנפה פירות להנאתה מתקיף לה מר זומרא והא בעינא כאשר יבער הגלל עד תומו וליכא רבינא אמר דשף צלמי רב אשי אמר דפסעי פסועי ת"ש ששיסה בו את הכלב שיסה בו את הנחש פמור מאן פמור (6) אמשסה פטור וחייב בעל כלב ואי אמרת כחצר המזיק רמי לימא ליה מאי בעי ידך בפומיה דכלבאי אימא פמור אף משסה ואיבעית אימא דאפקיה לניביה וֹסרטיה ת"ש יהשיך בו את הנחש רבי יהודה מחייב וחכמים בפומרים יואמר רב אחא בר יעקב כשתימצי לומר לדברי ר' יהודה ארם נחש בין שיניו הוא עומד לפיכך סמכיש בסייף ונחש פמור לדברי חכמים יארם נחש מעצמו מקיא ילפיכך נחש בסקילה ומכיש פטור ואי אמרת פי פרה כחצר המזיק דמי לימא ליה מאי בעי ידך בפומא דחיוואי לענין קטלא לא אמריגן ומנא תימרא דתניא יהנכנם לחצר בעל הבית שלא ברשות ונגחו שורו של בעל הבית ומת השור בסקילה ובעלים פטורים מן הכופר בעלים פטורין מן הכופר מ"ט דאמר ליה ברשותי מאי בעית שורו נמי לימא ליה מאי בעית ברשותי אלא לענין קטלא לא אמרינן הנהו עיזי דבי תרבו דהוו מפסדי ליה לרב יוסף א"ל לאביי זיל אימא להו למרייהו דליצנעינהו אמר ליה אמאי איזיל דאי אזילנא אמרי לי לגדור מר גדירא בארעיה ואי גדר שז דחייב רחמנא היכי משכחת לה כשחתרה אי נמי דנפיל גודא בליליא ימכריז רב יוסף ואיתימא רבה דםלקין לעילא ודנחתין לתחתאה הני עיזי דשוקא דמפסדי מתרינן במרייהו תרי ותלתא זמנין אי ציית ציית ואי לא אמרין ליה תיב אמסחתא וקבל זווך: מתני' איזהו תם ואיזו מועד מועד יכל שהעידו בו שלשה ימים ותם משיחזור בו ∞ שלשה ימים דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר מועד שהעידו בו שלשה פעמים יותם כל שיהו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח:

למ' מאי מעמא דר' יהודה אמר אביי יתמול

חד מתמול תרי שלשום תלתא ולא ישמרנו

בעליו אתאן לנגיחה רביעית רבא אמר תמול

מחלה וכי אתו ג' כיתי סהדי בחד יותא והעידו בבעלים לא ישלתו בעלים נ"ש עד נגיחה ד' ורש"י עלתו חזר בו משום דבריש חזקת

הבתים (ב"ב דף כת. ושם) קאמר סתמא דגמרא אי מה שור המועד עד נגיחה ד' לא מיחייב כו' ופי' דמשמעות דורשין איכא בינייהו

מתמול חד שלשום תרי ולא ישמרנו האידנא חייב ור"מ מ"מ דתניא א"ר מאיר

כחלר הניוק דמיא. ושדה אחר קרינא ביה: ואי אמרת כו'. גמרא קמהדר כלומר אמאי מספקא לך פשיטא דכחצר הניזק דמי דאי כחלר המזיק דמי א"כ שן דחייב רחמנא היכי משכחת לה: נסחככה בחלר המזיק ואגב דשייך לשון זה בנתן אחר לתוך פיה נקט ליה בכוסל. דתולדה דשן היא אבל שן ממש לא דאמר ליה פי פרתי רשותי היא: וטנפה פירות. ע"י

האבנים והפירות בעין: דשף ללמי. כשנתחככה בכותל מחקה לורה שעליו דאיכא תומו: דפסעי פסועי. כשנתגלגלה על הפירות תחבתן בטיט ואי אפשר ללקטן. לישנא אחרינא דפסאי פסואי כמו פסו אמונים (תהלים יב) כלומר ששפכה משקה בגלגולה דכליא ופסיא פטור משסה. דגרמה בנוקין פטור: דחפהיה לניביה. שהוליה שיניו וסרטו דלא הכנים ידו לתוך פיו: השיך בו

את הנחש. שנטל את הנחש בידו

והגיע פיו ליד חבירו עד שנכנסה

לתוכו ונשכו ומת: מחייב. מיתה:

בין שיניו עומד. ובלח כוונת הנחש

יצח החרם: לפיכך מכיש בסייף.

דהוה ליה כאילו הרגו בסייף שהורג

ממש הוא ולא גורם: נחש בסקילה.

כדין שור הורג אדם דכתיב השור

יסקל (שמות כא): לענין קטלא. הריגת נחש: לא אמרינן. מאי בעי

ידך כו' ואפילו כחצר המזיק דמיא

אינו פטור אלא נהרג אבל לענין

נזקין אמרינן מאי בעית ברשותי

כדתנן בפ"ק (דף ט:) חוץ מרשות

המיוחדת למזיק ומיבעיה לן פי פרה

אי כחלר המזיק דמי או לא עד

דפשיטנא לה מכלב שנטל חררה:

בי פרבו. שם משפחה: דסלקין

לעילא. מבבל לארץ ישראל: ודנחחין

לסחסת. מארץ ישראל לבבל. הוו

בקיחין בדין זה: עיזי דשוקח. דקלבי

דקיימי לשחיטה אלא דמשהו להו עד

יומא דשוקא: מתרינן במרייהו.

אי מפסדן אפילו ברשות הרבים:

מיב אמסחסא. מקום מעמד הקלבים:

וקביל זווך. אפילו ביומא דלאו

דשוקה שחיט להו הוחיל ולשחיטה

קיימן: בותבר' משיחוור כו שלשה

ימים. שרואה שוורים ואינו נוגח

חוזר לתמותו: שלשה פעמים. ואפילו

ביום אחד: גבו' אחאן לנגיחה

רביעית. שאם לא שמרו ונגח נגיחה

רביעית משלם מעלייה נ"ש אבל

אשלישית פלגא מקא הוא דמשלם:

ולה ישמרנו החידנה. בנגיחה

שלישית חייב עליה נזק שלם:

ריחק

גלגול כעין שעושין סוסים וחמורים

ובלע"ז וולט"ר: והא בעינו עד חומו.

דמכליא הרנא דהא ובער זה השו

מיבער הגלל עד תומוי נפהא לו בפ׳

קמא (דף ב:) והכא ליכא תומו שעדיין

לעזי רש"י וולט"ר [וולטי"ר].

מוסף רש"י

שיסה. גילה (טנהדרין עוו:). השיך בו את הנחש. שלמו לת הנחש בידו והוליכו והגיע שיני (שם) והשיך הנחש בנשרו (שם עת.). בין שיניו הוא עומד. והרי הול כתוקע סכין נכטנו, דלאו גרמל הול, שהרי כלי משחיתו בידו (שם). מכיש בסייף. כדין רולח (שם). מעצמו מהיא. נשיכתו, וכשהשיכו זה עדיין אין בו כדי להמית, לפיכך גרמא בעלמא הוא, אף על פי שיודע שסופו להקיא מיהו לאו מכחו מיית (שם). לאו מכחו מיית (שם). נחש בסקילה, כדין שור שהמית, דכל בהמה וחיה כשור הן אלא שדבר הכתוב נהוה (שם). תמול חד מתמול תרי. כ' יהודה סבר כתיב או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום, מתמול תרי שלשום תלתח, הלי ג' ימים (תענית כא:).

אלא יום אחד, השתא דשינה קרא וכת׳ מתמול תרי יומי נינהו. שלשום תלתא, ולא ישמרנו ונגח רביעית, נעשה מועד ומשלם נזק שלם. רבא אמ' לא שנא כת' תמול ולא שנא כתי׳ מתמול תרויהו חדא יומא משמע. שלשום תרי, ולא ישמרנו אלא נגח עוד עד יום שלישי. מכאז ולהבא נעשה מועד וכל מה שיגח שלם ישלם שור תחת השור. ולדברי הכל נגיחה רביעית נזק שלם, ואביי ורבא בקראי פליגי ולא בעיקר הנגיחות. דבהדיא קתני כל שהעידו בו ג׳ מים. ועוד, הלא תראה בתחלת חזקת הבתים י מותיב במתמיה בדבר ברור אי מה שור המועד עד נגיחה רביעית לא מיחייב הכא נמי עד שנה רביעית לא קמה ברשותיה. ופריק, הכי נגיחות הוה

רבינו חננאל (המשך)

ואר"ל ואידן כי לא נגח מאי והל"ל משלם. הכא, כיון דאכלה ג' שנים קמה ליה ברשותיה. ועוד שנינו משנה שלימה, שור שנגח את האדם ומת מועד משלם . את הכופר ותם פטור מן הכופר, וזה וזה חייבין מיתה. ואקשי׳ בגמ׳ וכי מאחר דמתם קטלינן ליה, מועד דקטל היכי משכחת לה. ופריש רבה פיי ודחאו רב אשי, ופירש הוא כגון שסיכן ג' בני אדם. רב זביד אמ' כגון שהרג ג' בהמות, ומועד לבהמה הוי מועד לאדם. הרי בפי' דבתלתא זימני תם הוא, ונעשה מועד ואם הרג יהרג ב), וזהו המועד שנסקל ומשלם הכופר, יוה מהכרילאו בריה בכי דבוגיונאר דמב הם הואן הכפור מהכריאם הוהג ההגבון החום בריה המחבר פנסקר המסים המכום. ובטעמ׳ חדא אזדו הני. ורב שמי בר אשי, וריש לקיש, ורב פפא, ורב אחא בריה דרב איקא כולהו סבירא להו דבתלתא זמני לשלישי תנשא לרביעי לא תנשא. . תם הוא. ותוב. גרסינז בפ׳ הבא על יבמתו וסתות ושור המועד היל׳ כרשב״ג דאמ׳ בהדי׳ והכו הוא הוובק עם כן בכי הבה כל במוד ומחור ומי הובקרות לי מכם בי האם בוחי מישר היב של הובשא לרב לא הובשא. והכא אמי רב נחמן אמי רב מאד בר אהבה הילכי כרי יהודה במועד שהרי רי יוסי מודה לו. וה**וצרכנו לפרש כל ז**ה שראינו במקצת פירושי רבותינו הגאונים שאמרו כי בנגיחה השלישית משלם נזק שלם, וכמדומים עבר אגב שיטפא.